

Suomen ortodoksisen kirkon piispainkokouksen 28.2.2018 antama Eutanasia -kansalaisaloitetta koskeva lausunto.

Eutanasia-kansalaisaloitteessa esitetään kriteerejä ja käsityksiä asioista, jotka edellyttävät – taikka oikeuttavat – eutanasian laillistamista Suomessa. Kansalaisaloitteen tavoitteena on laillistaa eutanasia elämän loppuajan vaihtoehdoksi niille ihmisille, jotka eivät saa sietämättömiin kärsimyksiinsä riittävää lievitystä hyvästäkään palliatiivisesta hoidosta. Lisäksi aloitteessa korostetaan, että kunnat/sairaanhoitopiirit velvoitetaan järjestämään kattavasti koko maassa asianmukaista ja korkeatasoista palliatiivista hoitoa ja saattohoitoa.

Ortodoksisen kirkon teologiassa kuolema ymmärretään mysteerinä, jota ei voida käsittää tai määritellä tyhjentävästi. Kuolema ymmärretään psykosomaattisen ykseyden murtumisena, jolloin sielu irtaantuu ruumiista. Kirkon opetuksen mukaan elämä on sielun ja ruumin liittävä solmu, kun taas kuolema merkitsee tämän solmun aukeamista. Sielu on näkymätön ja vaikka se on luotu ja luonnolliselta ominaisuudeltaan kuolevainen, on se kuitenkin armon voimasta kuolematon. Sielu voi olla kuolematon Jumalan yhteydessä ja ortodoksisessa holistisessa ajattelussa sielun kuolemattomuutta ei voida irrottaa ruumiin ylösnousemuksesta. Kuolema, jota pidetään yksinomaan biologisena ilmiönä, viittaa vain ruumiiseen, joka on ihmisluontomme näkyvä ja konkreettinen osa. Kuolema on ruumiin omaa hajoamista, joka tekee sen kykenemättömäksi "seuraamaan sielun kulkua" ja saamaan siltä elämän antavaa energiaa. Kuolema ei siis ortodoksisen kirkon opetuksen mukaan ole olemassaolon loppu vaan sielun ja ruumiin ero toisistaan.

Biologinen kuolema ja hyvä kuolema

Biologisen kuoleman hetki ilmentää ihmisen elämän arvoa. Se on hetki, jolloin Jumalan läheisyys ihmiseen toteutuu erityisen voimakkaasti. Kuoleman hetken viivyttäminen on inhimillisesti ymmärrettävissä halulla taistella viimeiseen saakka kuolemaa vastaan. Myötätunnon ja lähimmäisenrakkauden

tähden potilaan hengissä pitämisen halu voi olla vierellä oleville sukulaisille suuri, vaikka potilas ei itse enää olisikaan tietoinen omasta olemassaolostaan.

Kirkon opetuksen mukaan odotamme lopullista tuomiota kuolemamme jälkeen. Sielumme voi tehdä vielä kuolemankin hetkellä parannuksen ja siirtyä elämästä ikuiseen todellisuuteen. Sen johdosta pyrkimys pidentää elämää nähdään lähtökohtaisesti eettisesti sallivampana kuin kuoleman keinotekoinen nopeuttaminen rationaalisin perustein. Kirkon opetuksessa kuolema nähdään ylösnousemuksen valossa, sillä kuolema on kukistettu Kristuksessa. Se on erityinen vaihe ihmisen kehityksessä ja valmistautumisessa ylösnousemukseen ja viimeiseen tuomioon.

Hyvä elämä ei ole ylimääräinen lisä henkilön biologiseen olemukseen. ”Hyvä kuolema” on kuolema, joka voi idän kirkon perinteessä merkitä kärsimystä, tarkoittaa kipua ja yksinäisyyttä, mutta voi silti lähtökohdiltaan olla hyvä kuolema.

Elämistä, kärsimistä ja selviytymistä

Nykylääketiede mahdollistaa potilaan hengissä pitämisen tilassa, joka ei edusta laadultaan hyvää elämää. Näin ollen hengissä pitämisestä ja elämisestä tulee kaksi eri asiaa, jotka ajoittain hämärtävät elämän ja kuoleman välistä rajapintaa. Joskus keinotekoinen eloonjääminen voi sivusta katsottuna näyttää pahemmalta kuin itse kuolema. Tällöin kyse ei ole enää konkreettisen hoidon tarjoamisesta taikka elämän toivon antamisesta hoidettavalle henkilölle, vaan ennemmin eettisen umpikujan luomisesta. Ortodoksinen kirkko välttää antamasta tyhjentyviä lausuntoja, jotka liittyvät kuoleman aivojen, sydämen tai muunlaisen elintoiminnan lakkaamiseen.

Kansalaisaloitteessa puhutaan eutanasiasta vaihtoehtona tilanteissa, joissa kärsimys on sietämätöntä. Kivun ymmärtämiseen ei voi koskaan olla yhtä selkeää ohjetta. Kirkon perinteessä ei ole pohdittu bioetiikan moderneja teorioita kuin vasta viime vuosikymmeninä, mutta jo kirkkoisät ovat olleet erittäin tietoisia mitä kipu, tuska ja kärsimys ovat. He käsittelivät niitä

opetuksessaan monimutkaisella ja holistisella tavalla, jota ei voida pelkistää yksittäisiin suoraviivaisiin, teoreettisiin ajatusrakennelmiin. Moniulotteinen asenne kipuun, kärsimykseen ja kuolemaan ei johdu kirkon ambivalentista asenteesta tässä kysymyksessä, vaan ihmisen vapauden absoluuttisesta kunnioituksesta ja jokaisen ihmisyksilön ainutkertaisuudesta.

Ortodoksinen kirkko tiedostaa tosiasiat ja ne moninaiset fyysiset ja psyykkiset kärsimykset, joita kuolevilla on. Kärsimys ja varsinkin sietämätön kipu ovat aina ainutkertaisia, eikä niitä yksilötasolla koskaan tulla täysin ymmärtämään, saatiikka voida koskaan samaistua toisen henkilön fyysiseen tuskaan. Kärsimysten ja kipujen keskellä kirkko yhdessä jäsentensä kanssa pyrkii samaistumaan Kristuksen kärsimykseen. Ortodoksinen kirkko tiedostaa ja partisipoi kipuun ja kärsimykseen – ”onhan minulla Jeesuksen arvet ruumiissani” (Gal. 6:17) – mahdollisuutena pelastukseen. Kipu ihmisen elämässä voi olla ”pelastuksen yhteistyökumppani”. Rajan vetäminen kestettävän ja kestämättömän kärsimyksen välille sairastuoteella on kuitenkin vaikeaa jo raamatullisestakin näkökulmasta: ”Vaikka ulkonainen ihmisemme murtuukin, niin sisäinen ihmisemme uudistuu päivä päivältä” (2 Kor. 4:16). Tähän liittyen ihmisen todellinen kuolema ortodoksisen kirkon opetuksessa tarkoittaa hengellistä kuolemaa.

Vaikka kirkko julistaakin, että elämä on suuri lahja, samalla se myös uskoo, että kuolema voi tietyissä tapauksissa olla suurempi siunaus. Kirkko seisookin suurella myötätunnolla kuolevan henkilön ja hänen kärsimystensä rinnalla ja rukoilee, että hänen tuskansa hellittäisivät mahdollisimman pian. Kärsimys ja kipu ovat aina olleet erottamaton osa kirkon historiaa. Ne ovat olleet taistelua, tuskaa, ihmisen täydelliseksi tulemistä. Ortodoksisen kirkon tehtävänä on saattaa kuolevaa ihmistä kuoleman rajalle. Ei piilotella kuolemaa, vaan olla lähellä ja myötäelää kärsimyksissä, sillä jokainen ihminen on samalla viivalla kuoleman kohdatessa. Jokainen kuolemaan liittyvä pastoraalinen suhde edellyttää kirkkomme papeilta eettistä ja moraalista näkökykyä.

Johtopäätökset

Suomen ortodoksinen kirkko suhtautuu yksimielisen kielteisesti Eutanasia-kansalaisaloitteeseen ja ehdotukseen sen lainvalmisteluun ryhtymisestä osin samoista argumenteista, joille lääkärin etiikka perustuu: ihmisarvon ja elämän kunnioittaminen. Ortodoksinen kirkko rinnastaa eutanasian murhaan, mikäli se tehdään potilaan tietämättä, ja itsemurhaan, mikäli potilas on itse pyytänyt sitä. Elämänsä tietoisesti päättänyt ja näin ollen kirkon yhteydestä luopunut ihminen siirtää tekonsa yksistään Jumalan arvioitavaksi: "Ettehän tekään tuomitse muita kuin omaan piiriinne kuuluvia. Ulkopuoliset tuomitsee Jumala" (1. Kor. 5:12–13), "hän, jonka kädessä on kaikki mikä elää, jokaisen ihmisen henki" (Job. 12:10). Elämää voi jokainen ihminen paeta, olemassaoloa ei.

Eutanasia on sallittu muun muassa Belgiassa ja Hollannissa. Näissä maissa on kuitenkin havaittu ongelmia lain noudattamisen valvonnassa. Ortodoksinen kirkko toteaa, että ongelmat ovat erittäin vakavia ja itse lain hengen vastaisia. Jos lakia ei noudateta näissä maissa, niin miten Suomessa kyettäisiin varmistamaan lain noudattaminen?

Ortodoksinen kirkko pyrkii kaikin tavoin ylläpitämään elämää. Lääkkeet ja lääketieteelliset toimenpiteet hyväksytään, jos niiden avulla fyysinen elämä jatkuu normaalina tai lähes sellaisena. Kirkko katsoo, että voimassa olevat lait takaavat potilaalle asianmukaisen ja riittävän hoidon myös elämän loppuvaiheessa. Elämän viime vaiheissa suoritettava palliatiivinen sedaatio, tajunnan tason laskeminen lääkkeellisesti oireiden hallinnan edellyttämässä määrin, nähdään hyvänä ja tärkeänä elämänlaatua tukevana kokonaishoidon muotona. Vastaavin perustein elämän viime vaiheessa oleva henkilö voi myös pidättäytyä hoidoista ja sallia kuoleman tulla, jotta kärsimystä ei pitkitettäisi. Kirkon näkemyksen mukaan on asianmukaista, että nykyisen lainsäädännön puitteissa lääkärin ammattieettinen velvollisuus on luopua aktiivihoidoista silloin, kun niistä ei ole hyötyä tai jos niistä on jopa haittaa potilaalle. Hoito jatkuu oireenmukaisena, kipua ja kärsimystä lievittävänä hoitona yhteisymmärryksenä potilaan kanssa.

Ortodoksinen kirkko pitää erittäin tärkeänä, että potilaille paikasta ja asemasta riippumatta tarjotaan hyvää hoitoa elämän loppuun asti hänen vakaumustaan ja arvojaan kunnioittaen. Se, että tämä ei valitettavasti aina toteudu nyky Suomessa ei ole peruste eutanasia-laille vaan velvoite edellyttää kuntia/sairaanhoitopiirejä järjestämään hoito lain edellyttämällä tasolla.